már végzett közgazdászok számára az anyanyelvű szaknyelv megismertetése, másfelől a szakmát aktívan gyakorlók számára továbbképzési lehetőség biztosítása. A konferencia előadói romániai és magyarországi egyetemi tanárok és a szakma aktív, jeles képviselői. A konferencia programja: Dr. Búza János, a BKE Gazdaságtörténeti Tanszékének vezetője: „Az aranyforint és az Amsterdami Bank", Horváth Krisztina, a Raiffeisen Bank vezérigazgató-helyettese: „A kockázat alapú árazás a vállalati hitelezésben", Bokros Lajos, Világbank: „Pénzügyi szektor fejlődése Közép- és Kelet-Európában az elmúlt évtizedben", Dr. Neményi József, a Versenytanács tagja, államtitkár: „A versenytörvény alkalmazásának utolsó négy éve Romániában", Horváth Zsolt: „Kockázatkezelési lehetőségek a Budapesti Értéktőzsdén", Dr. Odry Ágota, PSzÁF ügyvezető igazgató, Dr. Szabó Géza, a Román Nemzeti Bank Nagyváradi igazgatója: „Bankcsődök és betétbiztosítás", Gansperger Gyula, a Magyar Állami Privatizációs Alap elnök-vezérigazgatója: „Az állami vállalatok tőzsdére való iktatása".

Ehhez a képzési sorozathoz tartozik a Romániai Magyar Közgazdász Társaság Ifjúsági Frakciójának 2003. május 31-én Kolozsvárott szervezett „A fejlődő gazdaságok bankrendszerének modernizációja" című konferenciája is, amelynek előadásait ebben a lapszámban tesszük közzé közgazdászaink szélesebb körének használatára.

(Az alábbiakban ismét közreadjuk Orbán Márta összefoglaló írását a konferenciáról, amely a Közgazdász Fórum 2003. VI. évf. 3. számában jelent meg, mivel vázlatos betekintést nyújt olvasóink számára az e számban közölt előadások tartalmáról).

A kolozsvári Bethlen Kata Diakóniai Központ újabb szakmai rendezvénynek nyújtott helyszínt 2003. május 31-én. A konferencia címe: „A fejlődő gazdaságok bankrendszerének modernizációja", szervezői a Romániai Magyar Közgazdász Társaság Ifjúsági Frakciója, illetve a Sapientia Alapítvány Kutatási Programok Intézetének Mikó Imre Jog- és Közgazdaságtudományi Szakkollégiuma. A konferenciát Ciotlăuș Judith, a RIF elnöke nyitotta meg, Somai József, az RMKT elnöke pedig üdvözölte a jelenlévőket. Somai József az ifjúság tudományra való nyitottságát hangsúlyozta, dicsérő szavakkal illetve az RMKT Ifjúsági Frakciójának tagjait, akik sűrű szakmai rendezvényeikkel a közgazdász ifjúság szakmai fejlődését szolgálják.

Az első előadó, Szécsi Kálmán, a Raiffeisen Bank Hargita megyei igazgatója, A román bankrendszer átalakulásának áttekintése címmel tartott vitaindítót. Bevallása szerint az átalakulás során végbement főbb folyamatokat szándékozott megvilágítani, hogy a továbbiakban szóló előadók mondandói számára bevezetőt, ugyanakkor keretet is nyújtson. Szerinte a bankrendszer vizsgálatának a piac kontextusában kell történnie, elemezve az ország és a régió gazdasági rendszereit. A rendszerváltás utáni gazdasági mutatók elemzésével szemléltette a román bankrendszer fejlődését, mely szerinte, bár pozitív irányú, mégsem keltette fel eléggé a külföldi befektetők figyelmét. Hangsúlyozta a GDP utóbbi három éves növekedésének, az infláció fokozatos csökkenésének és a szintén egyre jobb inflációs előrejelzéseknek a fontosságát.

Elmondta viszont, hogy a külföldi beruházások terén stagnálást érzékelünk 1999 óta, és az elmúlt esztendőben sem történt nagy változás. Romániában a külföldi tőke aránya lemarad a régió országainak hasonló mutatójától.

A portfolió beruházások és a tőzsde, mely szoros összefüggésben van a bankrendszer fejlettségi szintjével, alulteljesítenek. Úgy a tőzsdei tőkésítés, mint az ügyletek volumene tekintetében 2002-ben Románia az utolsó helyet foglalja el a közép-kelet-európai országok között.

A bankrendszer szoros kölcsönhatásban áll az állampapírpiaccal is. A román piacon tulajdonképpen reál negatív kamatok léteznek, mivel az állampapírpiac mesterségesen lenyomta a kamatokat. A lakossági betétek a devizapiac irányába tolódtak el.

Románia devizatartalékai az utóbbi néhány évben növekedtek, külföldi adósságaihoz hasonlóan (2003 februárjában 15,675 milliárd USD). Az ország lakossági és vállalati szektorba kihelyezett hitelállománya növekedési trendjében megfigyelhető, hogy a román lejjel ellentétben a devizák aránya fokozatosan nő, ezen belül pedig az euró nyer egyre nagyobb részt.

Megvizsgálva a RNB külföldi összaktíváinak szerkezetét 2002-ben, és ezt a 2001-es helyzethez viszonyítva, megállapíthatjuk, hogy az értékpapírok, valamint a devizák aránya emelkedett az arany kárára.

Szécsi vitaindító előadásában rámutatott arra, hogy a térség iránti tőkeérdekeltség mérsékelt, idézve egy, a The Economist által közzétett cikket, mely szerint a román bankpiac fejlődik, ellenben kicsi és kockázatos, illetve a térségből hiányoznak a nagybefektetők. Utolsó gondolatként rámutatott arra, hogy a bankpiacot egy organikus úton való fejlődés jellemzi Romániában. Nincs koncentráció, amely elősegítené a kockázat csökkenését.

A magas fokú szegmentáció szintén kockázatforrás. A RNB intézkedéseket hoz a kockázat kordában tartására: szigorúan meghatározza a pénzintézmények kötelező tartalékrátájának nagyságát, emeli a tőkemegfelelési mutatókat. Szécsi újra idézte a The Economist-et: szerintük a nagy külföldi befektetők néhány év múlva érkeznek majd, és a kormány is reméli, hogy a román bankrendszer biztonsága nő, ezt a RNB által az utóbbi néhány évben hozott határozott intézkedéseivel támasztva alá.

Marc Canizzo, az Osprey Capital partner menedzsere, a bankok átszervezéséről tartott előadást. Szerinte az 1990-ben újjászületett román bankrendszer tipikus problémákkal találkozott: a mérleg aktív oldalán a régi kihelyezési portfoliókat kellett felszámolni, újabb rossz adósságok ke-

letkeztek; a bankrendszer túl óvatos a kölcsönök nyújtásában; sok területen a nyájhatás érvényesül, mint ahogy például a jelzálogpiac szereplőit a konkurencia túlzott befolyása és követése jellemzi.

A román bankrendszert a globális struktúrákba behelyezve, Canizzo elmondta, hogy a globális pénzügyi piacokat a liberalizáció, deregularizáció, fokozatos privatizáció és egyre hangsúlyosabb technológiai fejlődés jellemzi.

Canizzo véleménye szerint az operacionális átszerveződést a konzervatív mentalitás akadályozza.

Az előadó a kérdésekre válaszolva elmondta, hogy elégedetlen az ország fejlettségi szintjével és az átalakulási folyamatok ritmusával, de bízik benne, hogy tíz éven belül a generációcsere is hozzájárul a gyors és tényleges „rendszerváltáshoz".

A konferencia harmadik előadója Sípos Ágnes, a brassói székhelyű Finansbank ügyfélkapcsolattal foglalkozó munkatársa, aki a bank-ügyfél kapcsolat lehetőségeiről és kihívásairól beszélt. Gyakorlatias előadása többéves bankszakmai tapasztalaton alapult, kihangsúlyozta a humán tényező fontosságát, a szoros kapcsolatot az ügyféllel és a gyors, minőségi kiszolgálást. Kiemelte az új szolgáltatások megjelenésének fontosságát, ugyanakkor hangsúlyozta, hogy például az online banking elterjedése nem valószínű az infrastruktúra hiánya miatt. Szerinte a tőkepiaci műveletek liberalizációja nagyon elmaradott, a banki műveletek bürokráciája szintén jelentős hátráltató tényező. Ugyanakkor figyelemre méltó gyakorlati tanácsokkal szolgált a banki műveletek kockázatának csökkentésére, ajánlotta a bankgaranciát mint az export-importálók biztonságos kifizetési eszközét, és felhívta a figyelmet az okmányos inkasszó előnyeire. Végül a gyakorlati bankszakember szemével tekintve állítja, hogy főleg a kis- és közép-vállalatok számára hosszadalmas és nem akadálymentes a hitelfelvételi eljárás, és hosszú távú hitelt a bankok nem nyújtanak, ami korlátozza a vállalatok lehetőségeit. Hitelnyújtás előtt a bank mélyreható hitelelemzést végez a vállalat tevékenységi köréről, piacáról, pénzmozgásairól, beszállítóiról, ügyfeleiről, megvizsgálja likviditási, tőkefedezettségi és egyéb mutatóit, fizetési fegyelmét, és csak ezután hajlandó hitelt nyújtani, amelynek fajtáját és struktúráját – az előadó meglátása szerint – a pénz felhasználási céljának kell nagymértékben befolyásolnia.

A kolozsvári Amerikai Gazdasági Kirendeltség részéről Michael Mates konzul tisztelte meg a konferencia résztvevőit. Előadásában – melynek címe: Hol vannak az amerikai befektetők? – elmondta, hogy az amerikai befektetők – akárcsak a többi befektetők – ugyanazokkal a problémákkal találkoznak: törvénykezési és szabályozási instabilitás, a folyamatok átláthatatlansága és előrejelezhetetlensége, magas bürokrácia és korrupció. Számadatokkal alátámasztva elemezte az AEÁ romániai befektetéseinek alakulását: az Államok a harmadik helyen áll a külföldi befektetők sorában, 1990 és 2002 decembere közötti összbefektetése 708,2 milliárd dollár. Legfőbb szereplők a Coca-Cola, Qualcomm, Phillip Morris és a Timken Bearings.

Kolozs megyében az ország egészéhez viszonyítva kielégítő szintű az amerikai befektetések aránya, és ebben még növekedésre számítanak. A fent említett akadályok viszont merőben gátolják a fejlődést, a megvesztegetések láncolata elkerülhetetlen, és a mindennapi élethez tartozik. A privatizált gyárakat és intézményeket gyakran felelőtlenül kezelik, aktíváikat elkótyavetyélik, nullához közelítő termelékenységű ipari mamutokat tartanak fenn, a munkakörülmények és munkagyakorlat korlátozza a külföldről származó menedzsereket. Tapasztalatai szerint azonban léteznek állhatatos, optimista, lényegre törő és a helyi bürokrácia ellen kitartóan harcoló külföldi befektetők, akik sikeres befektetésekkel próbálkoznak Romániában.

Utolsóként dr. Terták Elemér, a magyarországi Dresdner Bank vezérigazgatója tartott előadást Változások a magyar bankrendszerben az elmúlt 25 évben címmel. Beszédének mottójául Jean Kerr amerikai író (1922–2003) gondolatát választotta: „A sikernek nincsenek szabályai, de sokat tanulhatsz a hibákból". Magyarország utóbbi 4–5 éves fejlődésének elemzésén keresztül szándékozott vizsgálni a román bankrendszer modernizációs folyamatát.

Kiemelten beszélt a Magyarországon 1987–89-ben végbement kétszintű bankrendszer létrehozásáról, a MNB „tiszta" jegybankká alakításáról. Azonos időszakban hoztak létre öt számlavezető pénzintézetet, bontották le a vállalati és lakossági szektorok közötti „falakat", alkották meg a társasági jogot és liberalizálták a külföldiek befektetéseit. A rendszerváltás után Magyarországon a működő pénzintézetek száma exponenciálisan megnőtt, majd viszonylag stagnált a 40 körül, gyakoriak voltak a fúziók és bankcsődök. A legnagyobb négy bank együttes piacrészesedése 52,8%, ami oligopol piacra utal. A térség országaiban a külföldi tulajdon dominál: a piaci részesedésük 57% volt 2001-ben, és éves növekedésük 60%-kal haladta meg az átlagos 20%-os ütemet. Az Európai Unió 2002-es éves jelentéséből idézve: „Nagyfokú jogbiztonság van. A tulajdonjogok határozottan léteznek", és „A magyar pénzügyi rendszer stabil; viszonylag jól szabályozott és felügyelt." Terták szerint a térség országai – hasonlóan a kontinens többi országához – inkább „bankirányultságúak", ez azonban nem befolyásolja növekedési kilátásaikat; sokkalta fontosabb a hatékony és jól felügyelt pénzügyi szektor megléte. Nemcsak a tőzsdei kapitalizáció kicsi, de a kötvénypiac is csupán a negyede az uniós átlagnak; ez pedig azt jelenti, hogy a bankok inkább a nagy ügyfelekre koncentrálnak a KKV-szektor fontossága ellenére. A bankrendszer modernizációjának fő kihívásait a következőképpen foglalta össze: nő a nem-bankok támasztotta verseny, erősödik a gazdasági és pénzügyi integráció, folytatódik a technológiai verseny, növekszik az igény az átláthatóság, az információ és a megbízhatóság iránt.

A román bankrendszer átalakulásának áttekintése

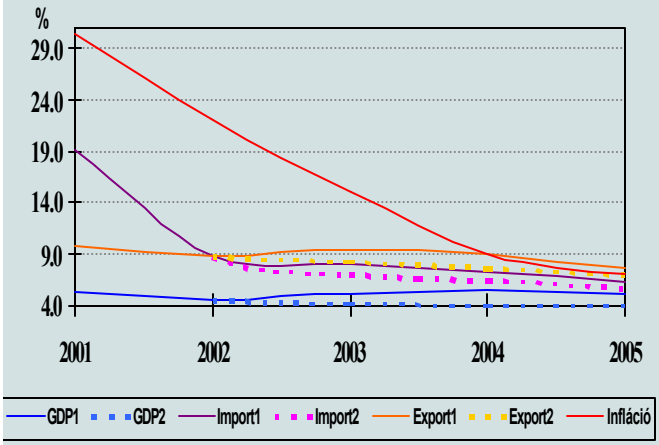
SZÉCSI KÁLMÁN

A tanulmány szerzője 1990 óta felelős funkcióban különböző bankokban dolgozott és dolgozik ma is, tehát a rendszerben végbement változásokat belülről követte, és azokat jelenleg is figyelemmel kíséri. Kiváló elméleti felkészültsége és rendkívül értékes gyakorlati tapasztalatai mellett ez a körülmény is garantálja a dolgozatban foglaltak realitását.

Az előadás célja rövid áttekintést nyújtani a román bankrendszerről, azonosítani a végbemenő folyamatokat, valamint előrevetíteni a várható változásokat.

A bankrendszer vizsgálatát a piac függvényében kell végezni, pontosabban azoknak a piacokénak, amelyek őt meghatározzák. A román bankrendszer vizsgálatánál tehát feltétlenül fontos a román gazdaságnak, illetve a térség gazdaságának elemzése, ezért a bemutatott anyag több olyan kimutatást is tartalmaz, mely nem kimondottan közvetlenül a bankrendszerre, hanem a környezetére, arra a piacra koncentrál, melyben ez a bankrendszer működik. Az elmúlt esztendőben 4,9%-kal nőtt a román GDP, és erre az esztendőre 5,2% -os növekedést tervez a kormány, bár a napokban napvilágot látott Economist Intelligence Unit-jelentés ennél kisebb, 4,6% körüli növekedést lát megvalósíthatónak.

Gazdasági mutatók alakulása

Az elmúlt évben a gazdasági növekedéssel szemben a bankszektor közel 7,5%-kal nőtt, és az idénre is hasonló növekedésre számíthatunk, főleg a lakossági üzletág gyors fejlődése következtében. Míg a térség néhány országában, így például Magyarországon is a gazdasági növekedés lassulni látszik, addig az előrejelzések szerint legalább további két évig számíthatunk a román GDP 5% körüli növekedésére. Tehát a bankszektor fejlődésének jó feltételei lesznek, ha sikerül a gazdasági egyensúlyt fenntartani.

Miközben a GDP továbbra is viszonylag nagy ütemben növekszik, az infláció a költségvetésben meghatározott ütemben mérséklődik, februárban például mindössze 0,8%-kal nőttek az árak.

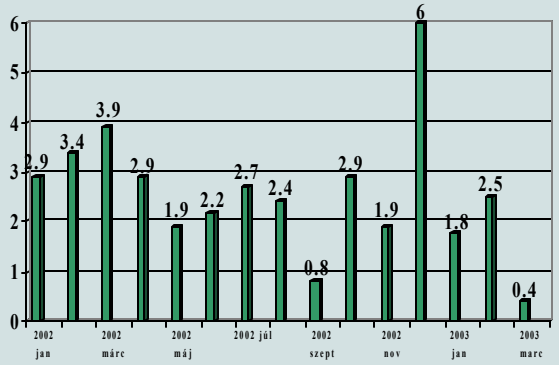
A csökkenő infláció a bankrendszer számára rendkívül fontos, és az év eleji adatok biztatóak. Van azonban két olyan inflációs veszély, amely a tavaly nem jelentkezett ilyen erőteljesen, éspedig a lej leértékelődése, valamint a kamatok túlzott csökkenése. Az árfolyam szinten tartása most komoly nehézségeket támaszt az euró erősödése és az újdonságként tapasztalható tőkekivonás tükrében.

A piac az idén abba az irányba mozdult el, amerre valószínűleg nem várták a múlt év tapasztalata alapján, és a Román Nemzeti Banknak az első hónapokban, de főleg április óta számtalanszor be kellett avatkoznia azért, hogy a lej leértékelődését mérsékelje. Félő, hogy a múlt évben jelentősen megnőtt deviza-tartalékokra gyakran szüksége lesz, ha azt szeretné, hogy a lej árfolyamát szinten tartsa a jelenlegi reál-negatív kamatok mellett.

A következő kimutatás a lakossági megtakarítások dinamikáját mutatja. A bankrendszer számára ez igen fontos, mivel a megtakarítások jelentik a rendszer fő forrását, és nagyrészt meghatározzák a gazdaság finanszírozásának kereteit is.

Bár a tőkeliberalizáció tovább szélesítette a bankok számára elérhető külföldi források kereteit, a belföldi megtakarítások alakulását minden kormány figyelemmel kíséri. Az utóbbi esztendőben a jelentős inflációcsökkentés, a szigorú, feszes monetáris politika következtében a megtakarítások első fontossági sorrendbe való helyezése megszűnt. Ez pedig sajnos hibás döntés volt. A bankrendszer viszont egy furcsa versenybe kényszerült az elmúlt néhány hónapban az Állami Kincstárral. Az állampapírpiac magánszemélyek számára való megnyitása óta ugyanis a bankrendszernek megszűnt a kiváltságos pozíciója. Megfigyelhető, hogy néhány hónapja a piacon reál-negatív kamatok alakultak ki. Ennek az oka az, hogy a kormány az állampapírpiac révén jelentősen lenyomta a kamatokat, hogy csökkentse az inflációt, melynek következménye a kamatok ilyen szinten való tartása, a lakossági megtakarításokat a piac irányába mozdította el, tehát várhatóan inflációs nyomás alakul ki, másrészt a felgyorsult leértékelődés következtében a lejbetétek devizabetétekbe vándorolnak át, növelve az árfolyamra nehezedő nyomást.

A lakosság megtakarításainak növekedése (%)

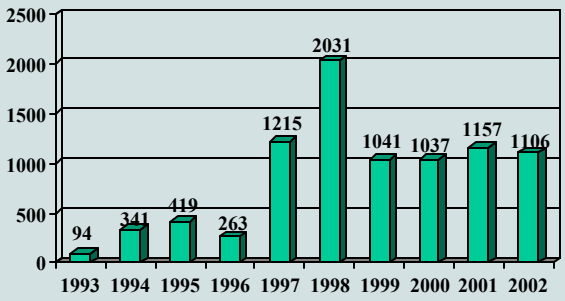
Ha nem történik jelentős változás, nagyon hamar tanúi lehetünk a megtakarítások csökkenésének, és a kormánynak újabb inflációs nyomást kell kezelnie.

A külföldi beruházások helyzetét vizsgálva láthatjuk, hogy az elmúlt 4 évben jelentős növekedés nem történt. A külföldi beruházások viszonylag stagnáló szinten vannak, a külföldi tőke aránya Romániában messze kisebb, mint a térség más országaiban. Azért is fontos ez, mert a bankrendszer számára alapvetően szükséges a stabil vállalati szektor, és a román gazdaság átalakulása tovább késhet jelentős friss külföldi tőke hiányában.

A portfólió-beruházásokat illetően a helyzet a múlt esztendőben ráadásul lényegesen romlott.

A román tőkepiac tovább gyengélkedett, és nem véletlen, hogy ezt illetően nemrég sor került egy nagyon fontos döntésre: a két értékpapírpiacot, a tőzsdét és a RASDAQ-ot összevonják, egyesítik. Így próbálják a tőkepiacot

Külföldi beruházások Romániában (millió USD)

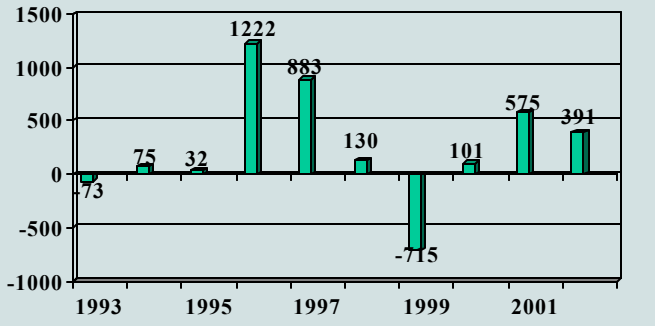
valamelyest életben tartani, miután a bukaresti tőzsde tőkésítettsége rendkívül alacsony, és a napi forgalom ritkán lépi túl a félmillió dollárt.

A legnagyobb gond az, hogy az elmúlt években alig volt elsődleges tőkekibocsátás ezeken a piacokon. A privatizáció következtében generálódott ügyleteknek sok esetben ma már nincs jelentősége, a fölvásárlás következtében már ki is vonták a tőzsdéről a kisebbségi részvényeket. Mint látják, a tőzsde helyzete ma már veszélyben van, pedig a fejlettsége nagy hatást gyakorolhat a bankrendszerre is. Jelenleg két bank – a BRD-Societe General és a Transilvania Bank – adja a tőzsde tőkésítettségének az egyharmadát.

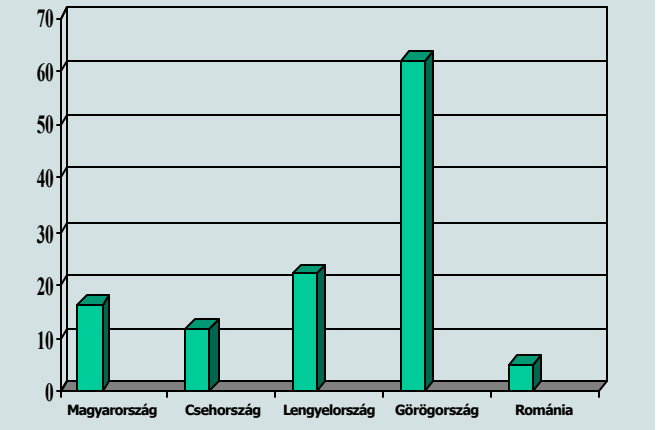
A devizatartalékok bemutatása a 2002. decemberi helyzettel ér véget.

Mint látható, a múlt évben jelentős növekedés volt a devizatartalékokban. 2002-ben azonban egy viszonylag nyugodt devizapiaci élet volt, ebben az évben azonban a helyzet jelentősen változott. Miért fontos a devizatartalék? Több szempontból is. Egyrészt azért, mert a devizatartaléknak fontos szerepe van a külföldi adósságszolgálat biztosításában, másrészt eszközt jelent a Nemzeti Bank számára, hogy szükség esetén beavatkozzon az árfolyam alakítása céljából, a piacon levő fluktuáció kiegyenlítése végett. A tartalékok szerkezetét tekintve megállapítható: a Nemzeti Bank arra törekedett, hogy csökkentse az arany (16,4%) és a devizák (9,7%) arányát az értékpapírok javára.

Portfólió beruházások (millió USD)

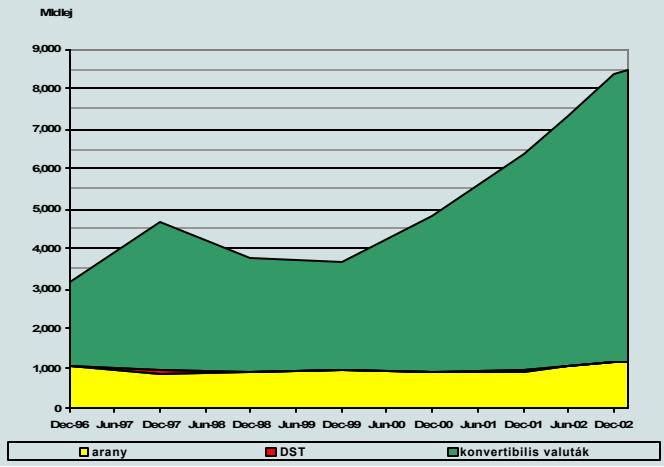

A tőzsdei tőkésítés 2002-ben (milliárd USD)

Az árfolyam szinten tartása most komoly nehézségeket támaszt az euró erősödése és az újdonságként tapasztalható tőkekivonás tükrében. Miközben a működő tőke a vártnál kisebb ütemben érkezik, elkezdődött a tőkekivonás a korábban érkezett multinacionális cégek esetében.

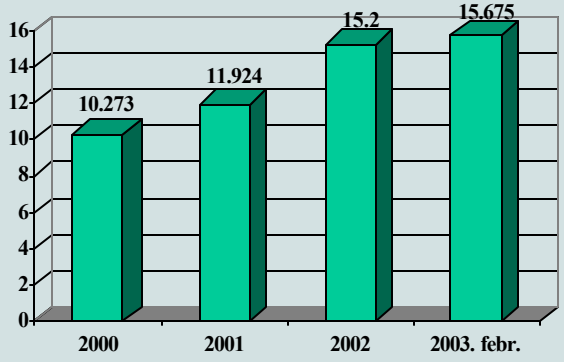
Románia devizatartaléka

A külföldi adósságot megvizsgálva láthatjuk, hogy a tartalékoknak a másik elvárásnak is eleget kell tenniük. Az adósságszolgálat esetében a tartalékoknak fontos szerepük van, a külföldi adósság növekedett, és úgy tűnik, hogy ebben az évben is növekedni fog.

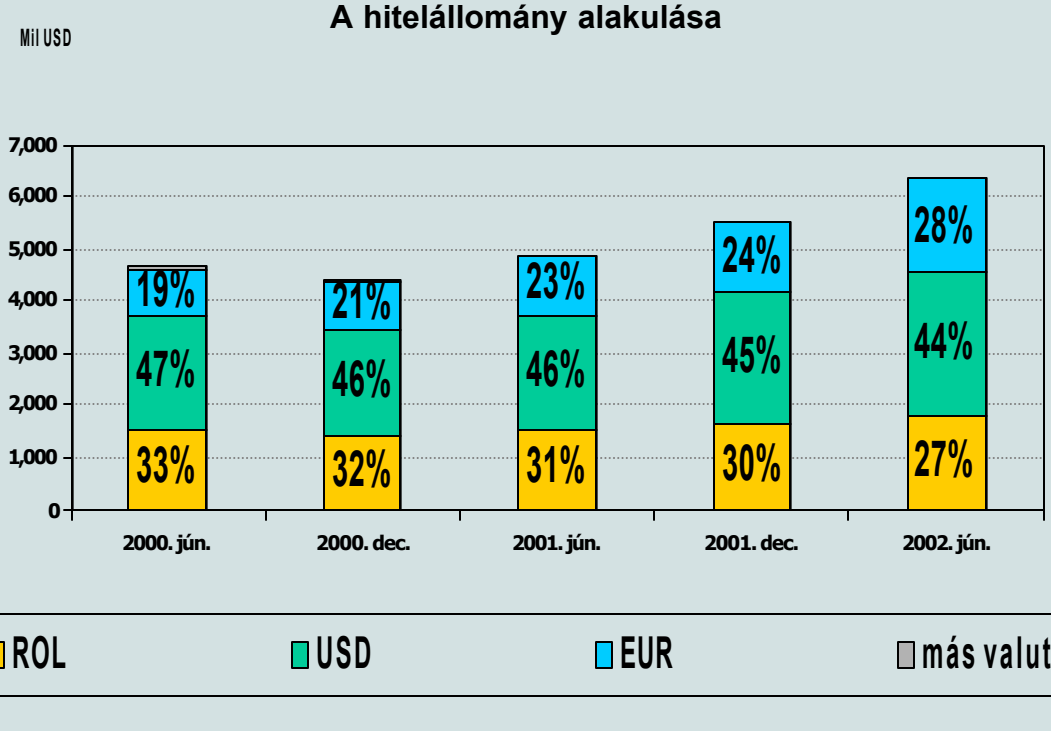
A banki hitelállomány alakulását megvizsgálva egy nagyon fontos kérdésre szeretném felhívni a figyelmüket. Ha megtekintik a kimutatást, észrevehetik, hogy 2002 júniusa óta jelentősen nem változott semmi a nem-banki hitelek szerkezetében. Mint láthatjuk, mindössze 28% a lejben folyósított hitelek aránya, míg az euróban adott hiteleké 27%, a dollár hiteleké pedig 45%. Ez az egészen furcsa, a román gazdaság szempontjából kockázatos helyzet évek alatt alakult ki főleg azért, mert a lejkamatok nagyon magasak voltak, és kiszámíthatatlanul változtak. Ebből az tűnik ki, hogy a külföldi devizakölcsönök aránya szokatlanul magas, ami nagy kockázat egy ország számára, mert megnöveli a deviza kockázatát az adósok-

Románia adóssága (milliárd USD)

nak. Amitől féltek, az tulajdonképpen be is következett. Az elmúlt 6 hónapban 13%-kal értékelődött le a lej az euróval szemben. Ezért számos további intézkedést próbáltak hozni a tavaly fölemelt deviza-tartalékráta meg-

A hitelállomány alakulása

emelése után, hogy arra kényszerítsék a bankokat, lehetőleg lejben finanszírozzanak.

A bankok kényszerítve vannak a hitelezésre, mert jelen pillanatban a bankpiacon forrástöbblet van. A kötelező lejtartalékrátát a drasztikus 30%-ról folyamatosan lecsökkentették, másrészt az állampapírok hozama jelentősen csökkent, a bankoknak tehát hitelezniük kell, és rákényszerültek, hogy forrásaikat próbálják lakossági hitelbe kihelyezni.

Miközben a passzív kamatok drasztikusan csökkennek, a kamatmarzs megnőtt. Ennek egyik oka a még mindig magas tartalékráta. Tény, hogy jelenleg 18% a lej tartalékráta és 25% a devizabetéteké, amely rendkívül magas. Ez a monetáris politikának egy nagyon erős eszköze, amivel a román kormány a lehetőség határain él 1999 óta, igaz nem minden eredmény nélkül. A múlt esztendőben fölemelték a devizabetétek tartalékrátáját, és csökkentették a lejét. Az volt a cél, hogy a Nemzeti Bank határozott jelzést adjon a piacnak, és úgy tűnik, nem volt eredménytelen. Ha a hiteleknek a 70-75%-a devizában van, és a tartalékrátát megnövelték, akkor a kamatrés nyilván megnő a tartalékráta módosításával.

A Nemzeti Bank referenciakamata egy mutató és egy monetáris eszköz. Az elmúlt hónapokban a Nemzeti Bank fokozatosan csökkentette a referencia-kamatot, márciusban ez 18,4% volt.

A külkereskedelem devizaszerkezetét vizsgálva, megállapítható, hogy mind az exportban, mind az importban az euró súlya 60%, a dolláré pedig 30-35%. Ennek ellenére a múlt évig a lejt a dollárral szemben jegyezték, sok kárt okozva ezzel az exportőröknek, majd a múlt évben áttértek egy 60% euró - 40% dollár kosárra. Bár az év elején szóba jött az euró mint

A KÜLKERESKEDELEM DEVIZA SZERKEZETE

referenciadeviza bevezetése, a lej árfolyamát azonban továbbra is a valutakosárral szemben követi a Nemzeti Bank. Az év eleji devizapiaci folyamatokat figyelembe véve ez érthető. A tervek szerint a lejünk az idén 2-3 százalékkal erősödik a kosárral szemben. Az eddigi leértékelődés tapasztalata alapján alighanem célkiigazításra számíthatunk.

Ha megvizsgáljuk a román bankrendszerben lévő külföldi tőke szerkezetét, azt látjuk, hogy 98-ig főleg a kelet-európai, török és görög tőke volt jelen. A 90-es évek végén a tőke szerkezete változott, egyrészt a török pénzügyi válság következtében, másrészt a nyugati – francia, osztrák, holland – bankok bejövetelével. Hiába várta azonban a román kormány és bankrendszer azt, hogy nagysúlyú külföldi szereplők jelentősen érdeklődjenek a bank-szektor iránt, ugyanis ez elmaradt. A Román Kereskedelmi Bank privatizációs kísérlete tulajdonképpen ezt bizonyítja. Mi ennek az oka? Egy szeptemberi The Economist-tanulmány azt mutatja, hogy tulajdonképpen az egész térségből hiányoznak a világ első számú szereplői, akik valamely oknál fogva ebbe a térségbe nem jöttek be. Nyilván ennek az egyik oka az lehet, hogy ez egy kialakuló és fejlődő piac, amely kockázatos, ezért a nagyok még várnak. Az említett tanulmány szerint a térség-közeli osztrák bankok – az Erste és a Raiffeisen – azok, amelyek eredményesen vették az akadályokat, és lehet, hogy néhány év múlva az ők felvásárlásával próbálnak bejönni világméretű nagyok.

Bár a román bankpiac erőteljesen fejlődik, nemzetközi mértékkel mérve azonban még mindig kicsi, s bár ez az egyik leggyorsabban fejlődő szektora a román gazdaságnak, mégis számos fejletlenséget mutat.

Ha megvizsgáljuk a bankrendszer helyzetét, azt látjuk, hogy nagyon sok szereplő van ezen a piacon. Ez a piac kockázatát növeli, és várható, hogy előbb-utóbb egy koncentrációs folyamat megy végbe. Sokan azt hitték a múlt év elején, hogy 2002 a bankkoncentráció éve lesz a román piacon, de nem ez történt. A szegmentáció, ami most jellemzi ezt a piacot, mindenképpen az egyik kockázati forrás, de az elmúlt évben több kockázati tényezőt is próbált a Nemzeti Bank kordában tartani. Volt például a bankszektorban egy olyan banki tevékenységet végző csoport, a hitelszövetkezetek csoportja, amely nem banki törvények alapján működött. E kérdés megoldása után a tőkemegfelelési feltételeket a Nemzeti Bank megszigorította, és tovább szigorítását deklarálta, emiatt számos kis banknak ebben az évben gondot okoz a tőkenövelést végrehajtani; ez is egy olyan tényező, amely kényszeríteni fogja a koncentrációt.

Ha megnézzük azt, hogy milyen változások történnek a bankrendszerben, akkor néhányra mindenképp felhívnám a figyelmet. Az egyik, a növekvő formalizáltság, az egész bankrendszerre jellemző. A szabályozottság erősödik, amely azt a célt szolgálja, hogy megfelelően gyors és biztonságos döntéseket lehessen hozni. A külföldi bankok döntésmechanizmusát vizsgálva azt látjuk, hogy ez a formalizáltság jelentősen megnőtt, vannak egészen nagy külföldi bankok, amelyek fiókokat nyitnak, olyanokat, amelyeknek tulajdonképpen nincs is a hitelezés területén döntési hatáskörük. Pontosan azért, mert nagyon szigorú rutinokra vannak a belső szabályok felállítva, amelyek a hagyományos döntési mechanizmust megváltoztatták. Az egyik ilyen változás azt a célt szolgálja, hogy a döntések jelentős részét regionális központokban hozzák meg. Ez egyfajta EU-elvárás, és valószínűleg ebben az irányban fog elmozdulni a román bankokon belüli döntéshozatali mechanizmus átalakítása is. A regionalizáció ezek szerint várhatón és valószínűleg elkerülhetetlen azokban a bankokban, ahol nagy a hálózat mérete.

Mi várható még a román bankrendszerben?

A következő egy-két évben még tovább fog fejlődni. Várható a gyorsan növekvő szektorokra jellemző szerves fejlődés, valamint a koncentráció. Az optimisták és a kormányzat azt várják, hogy újabb külföldi szereplők lépjenek be, és számításba jönnek ezúttal a nyugat-európai bankok.

A kormányzat továbbá azt reméli, hogy a bankrendszer hatékonysága javulni, biztonsága pedig nőni fog. Ha megvizsgáljuk a Nemzeti Bank intézkedéseit, akkor azt látjuk, hogy miközben egy kisebb deregularizáció ment végbe Nyugat-Európában, itt pont egy ellenkező folyamat zajlik. A külföldi tanulmányok úgy értékelik, hogy a bankrendszer biztonsága nő, és ezt többnyire a Nemzeti Bank határozott intézkedéseinek tulajdonítják. A román bankpiac fejlődésére tehát jó eséllyel számíthatunk, és ez a piac egyre vonzóbb lehet.